

LOVE ME, THRILL ME, KISS ME, CHEAT ME:

Značenje monogamije i studentsko seksualno ponašanje

NATAŠA BIJELIĆ
Studentica Odsjeka za sociologiju
Filozofski fakultet, Zagreb

UDK: 176:613.88
Prethodno priopćenje
Primljeno: 15. rujna 1997.

TVRTKO RAŠPOLIĆ
Student Hrvatskih studija, Zagreb

JELENA ŽERJAVIĆ
Studentica Odsjeka za psihologiju
Filozofski fakultet, Zagreb

U radu su izneseni rezultati istraživanja provedenog početkom 1997. na studentskoj populaciji zagrebačkog Sveučilišta (N=160). Autori ispituju odnos prema monogamiji/poligamiji i povezanost sa seksualnim ponašanjem. Monogamija je definirana kao sukcesivna (serijska) monogamija. Glavna hipoteza bila je da je monogamno/poligamno ponašanje studentske populacije određeno sociokulturnim osobinama: demografskim, socioekonomskim, komunikacijom o intimnom životu, stilom života, odnosom prema religiji te odnosom prema seksualnosti.

Rezultati pokazuju veću zastupljenost monogamnih nego poligamnih studenata. Statistički značajne razlike između poligamnih i monogamnih dobivene su u ovim varijablama: klasna pripadnost, razgovor o emocionalnom i seksualnom životu sa članovima obitelji i prijateljima, povremeni rad, broj seksualnih partnera i odnos prema seksualnosti definiran kao tradicionalno i romantično shvaćanje seksualnosti. Zanimljivo je da ne postoji statistički značajna razlika prema spolu i u utjecaju religije.

Ključne riječi: SUKCESIVNA MONOGAMIJA, POLIGAMIJA, STUDENTSKA POPULACIJA, KONCEPCIJE SPOLNOSTI, SEKSUALNI TRADICIONALIZAM, ROMANTIZAM, SEKSUALNI HEDONIZAM.

Uvod¹

Pod okriljem radoznalosti znanosti 20. stoljeća, polako ali neizbježno ljudska spolnost izlazi iz mraka intimnosti i anonimnosti te postaje sveprisutnom i svakodnevnom temom. Bez društvene klime seksualne blagonaklonosti stvorene zalaganjem velikih pokreta - sufražetkinja i ostalih boraca za spolnu ravnopravnost, seksualne revolucije i Alfreda Kinseyja - ne bismo nikad bili u prilici pisati ove retke.

Spolnost je postala stvar slobodnog izbora. Ili se barem na prvi pogled tako čini. Ponosimo se našom otvorenošću i slobodoumnošću pri izboru, ali nikako ne možemo zanemariti

¹ Ovaj tekst proširena je verzija referata održanog na simpoziju "Planiranje obitelji" od 8. do 13. 9. 1997. u sklopu Interuniverzitetskog centra u Dubrovniku. Zahvaljujemo Katarini Begić, Danijeli Drakuli, Katarini Elez i Vitomiru Lučiću za pomoć u realizaciji istraživanja, K. Kufrinu na korisnim metodološkim primjedbama te A. Štulhoferu jer bez njegova entuzijazma, podrške i pomoći (u trenucima izgubljenosti u istraživačkim labirintima) ovog rada ne bi ni bilo.

utjecaj javnoga mnijenja i/ili represivnost kaznenog zakonika. Mnoge seksualne preferencije s kojih je skinut pečat zakonski kažnjivih djela, na primjer homoseksualizam, još uvijek nailaze na neodobravanje jednog dijela društvene zajednice. S druge pak strane, poligamnost, u svom izvornom značenju mnogobračnost ili uvriježeno mnogoženstvo, izbjegla je oštricu društvene kritike, ali u zemljama zapadnog civilizacijskog kruga zakonski je kažnjiva.

Nasuprot poligamnosti, monogamnost je zaštićena zakonima, državnim ili crkvenim, ona je postala jedna od institucija europske kulture. Pa ipak mnogoženstvo, često puta prozivano nemoralnom zajednicom svojstvenom divljacima i dekadentnim društvima, nailazi na odobravanje velikog dijela populacije, poglavito muške populacije. Čini se da su dva koncepta seksualnosti, i monogamni i poligamni, preživjeli do danas² i usporedno egzistiraju u ponešto izmijenjenom obliku.

Monogamnost se na kraju 20. stoljeća definira kao praksa u kojoj ljudi imaju samo jednog bračnog partnera u određenom vremenu. Takav oblik bračne zajednice uglavnom se poštuje u Europi, Americama, Australiji i dijelovima Azije. No postoje društva u kojima vlada običaj da muškarac istodobno ima više žena (poliginija) ili pak žena više muževa (poliandrija)³.

Svjedoci smo da su u povijesti postojala oba oblika seksualnog ponašanja, monogamija i poliginija, odnosno poliandrija, a religija ili društvo pokušali su ih zakonski regulirati. Evolucijski pristup tematici tvrdi da korijene poligamije treba tražiti u želji nadmoćnijih pojedinaca da prenesu svoje genetsko naslijeđe i osiguraju opstanak. Muškarci su to pokušavali održavajući odnose s više žena istodobno, što je dalo i veću kvantitetu potomaka. Žene su više pažnje posvećivale samoj kvaliteti genetskog materijala odnosno donatora⁴.

No razvojem društva, pojavom kršćanstva i pokušajem regulacije imovinsko-naslijednih prava, u zapadnom civilizacijskom krugu uglavnom se ustalio običaj jednoženstva, ili kao religijski objavljena praksa, ili kao društvena konvencija, s vrlo suptilnim mehanizmima preljuba⁵.

Ne ulazeći dublje u raspravu koliko su određene seksualne navike stvar izbora, a koliko su uvjetovane genetskim naslijedom i utjecajem kulturno-socijalne okoliše, nedvojbeno se može reći: ljudska seksualnost balansira na tankoj liniji između vjernosti i nevjere.

Uvidajući dobrim dijelom nespojivost studentske populacije, na kojoj je provedeno ispitivanje, s navedenom i opće prihvaćenom definicijom monogamnosti kao jednom formalnom bračnom zajednicom, u istraživanju smo koristili termin sukcesivne monogamije.

Sukcesivna monogamija shvaćena je kao niz seksualno i emocionalno ekskluzivnih veza što znači da je određena osoba angažirana u jednoj intimnoj vezi s jednom osobom u određenom vremenu.⁶

Studentska populacija posebno je zanimljiva za istraživanje jer se većinom u toj dobi formiraju seksualni stavovi koji su, prelaskom s teorijske na praktičnu primjenu stečenih

² Usprkos osudama kršćanskih vjerskih zajednica, s jedne strane, te usprkos seksualnoj revoluciji i otkriću grupnog seksa, s druge strane.

³ Usp. Abercrombie, Hill & Turner (1994).

⁴ Proučavajući prosječnu veličinu tijela mužjaka i ženke primata, utvrđeno je da s razlikom raste i stupanj poligamnosti. Slične rezultate dalo je i istraživanje odnosa prosječne veličine tijela prema veličini testisa. S opadanjem razlike raste promiskuitetnost ženke (usp. Wright, 1994).

⁵ S izuzetkom prakse Henrika VIII., koji je, čini se, doslovno shvatio sintagmu "... dok vas smrt ne rastavi".

⁶ "Prema Farberu, biti stalno na raspolaganju pravilo je izbora partnera u scrijskoj monogamiji. Svaka jedinka, barem teoretski, stalno je na raspolaganju kao potencijalni partner svim drugim jedinkama suprotnog spola." (Kephart, Jedlicka, 1991:173)

znanja, značajni za daljnje spolno ponašanje. No bez obzira kakav izbor bio, radi se možda o prolaznoj eksperimentalnoj fazi poligamnosti, ili atavizmima prošlosti⁷, jer i danas društveni uspjeh podrazumijeva veći broj partnera⁸, a seksualno ponašanje zahtijeva visok stupanj odgovornosti za koju mnogi nisu spremni.

METODA

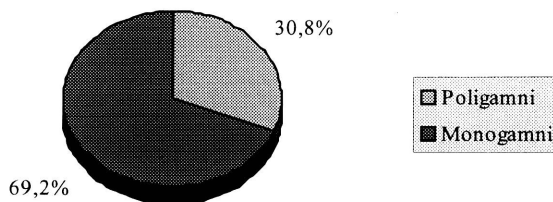
Da bismo utvrdili specifične sociokulturne varijable u kojima se monogamni i poligamni ispitanici razlikuju, konstruirali smo instrument od 22 pitanja. Prikupljeni su podaci o demografskim karakteristikama, socioekonomskom statusu, o komunikaciji, o emocionalnom i seksualnom životu u krugu obitelji i među prijateljima te o važnost Boga za pojedinca. Stil života apriori je definiran s četiri moguća područja te su ispitanici procjenjivali koliko se često bave studijskim obvezama, povremenim radom, koliko često izlaze i koliko se bave drugim aktivnostima u slobodno vrijeme. Zanimali su nas stavovi prema seksualnosti te smo ponudili jedanaest tvrdnji s kojima su trebali izraziti stupanj slaganja na standardnoj skali procjene. Da bismo omogućili provjeru stavova i ponašanja, uvedeno je i pitanje otvorenog tipa o broju seksualnih partnera. Glavnu zavisnu varijablu monogamija/poligamija ispitali smo kao dihotomnu pitanjem "je li vam se ikad desilo da ste istodobno održavali vezu s više osoba?".

Svrha istraživanja bila je da se ispita postojanje razlika s obzirom na varijable demografske i socioekonomske karakteristike, pa komunikacija, važnost Boga, stil života i odnos prema seksualnosti u varijabli monogamija/poligamija. Anketa je provedena početkom 1997. godine na uzorku od 160 ispitanika, 80 muških i 80 ženskih ispitanika, u dobi 20 do 27 godina, dakle studenata 3. i 4. godine studija društvenih znanosti na fakultetima u Zagrebu.

REZULTATI I INTERPRETACIJA

Distribucija ispitanika (slika 1.) ukazuje na veću zastupljenost monogamnih⁹ (69,2 %) nego poligamnih ispitanika (30,8 %).

Slika 1.

Statistički značajna razlika između monogamnih i poligamnih ne postoji prema spolu, što znači da su studenti i studentice podjednako skloni monogamnom i poligamnom ponašanju ($p < 0,65$). Naš instrument nije bio toliko precizan da bismo mogli utvrditi drže li se

⁷ Usp. Fisher (1993).

⁸ Usp. Perusse, 1993:267-283.

⁹ Ovdje se, kao i u daljnjem tekstu, misli na sukcesivno monogamne.

ispitanici poligamnim u fizičkom (spolni kontakt) ili u emotivnom (platonaska veza) smislu - to je, naravno, ovisilo o njihovoj vlastitoj percepciji. Možemo pretpostaviti da bi se prividno nepostojanje razlike između muškaraca i žena moglo objasniti različitim percipiranjem uloge *treće osobe*. U svakodnevnom životu često se susreće teza da su žene vrlo često sklone "mentalnim" prijevarama i zadovoljavaju se maštarijama o trećoj osobi, a muškarcima je takva vrsta prijevare uglavnom nepoznata. Naravno, takvu tezu bi trebalo dodatno ispitati.

Utjecaj demografskih (mjesto najduljeg boravka) i socioekonomskih karakteristika (obrazovanje oca i majke, klasna pripadnost) na monogamno/poligamno ponašanje pokazao je diskriminantna utjecaj u varijabli klasna pripadnost (hi kvadrat=4,24; DF=1; $p < 0,05$).¹⁰ Razlog tome jest u činjenici da klasna pripadnost¹¹ osigurava materijalnu podlogu monogamnom odnosno poligamnom ponašanju.

Kako se vidi iz tablice 1. grupa poligamnih od monogamnih prosječno se statistički značajno razlikuje u četiri varijable komunikacije, i to: u razgovoru u obitelji o seksu, u razgovorima o istoj temi s prijateljima istog spola i u razgovorima s prijateljima suprotnog spola o emocionalnom i seksualnom životu. Iz toga je vidljiva veća sloboda poligamnih pojedinaca i rušenje tabu tema među prijateljima istog spola i prijateljima suprotnog spola, te najdelikatnije, u krugu obitelji. O korijenima takvog ponašanja može se za sada samo nagađati. Razlike mogu biti uvjetovane podrijetlom poligamnih iz liberalnijih obitelji, u kojima se takvo ponašanje tolerira, a možda i podržava, što bi dalje uvjetovalo drukčiji, ne nužno lošiji¹² moralni i ini razvitak pojedinca. Naravno ne smije se zaboraviti uzeti u obzir i to da razgovor o seksu možda nije jedini, ni dovoljan, ni dobar prediktor poligamnog ponašanja.

Tablica 1.

Varijabla	GV	\bar{x}	st. dev	t	Df	p
razgovor o seksu u obitelji	p	2,73	.861	-2,22	157	.028
razgovor s prijateljima suprotnog spola o emocijama	m	3,05	.794			
razgovor s prijateljima istog spola o seksu	p	1,75	.758	-2,68	156	.008
razgovor s prijateljima istog spola o seksu	m	2,11	.782			
razgovor s prijateljima suprotnog spola o seksu	p	1,76	.723	-2,59	156	.011
razgovor s prijateljima suprotnog spola o seksu	m	2,12	.858			
STIL ŽIVOTA - povremeni rad	p	2,18	.882	-2,81	157	.006
	m	2,59	.827			
	p	2,76	.879	2,73	157	.007
	m	2,35	.872			

*GV - grupirajuća varijabla poligamni/monogamni u varijabli komunikacija 1=često, 4=nikada

u varijabli stil života 1=nikad, 4=često

p - značajnost razlike u GV monogamija/poligamija

¹⁰ Veza između klasne pripadnosti i sklonosti monogamiji/poligamiji slikovito ilustrira izjava američkog milijardera J. P. Gettya: "Dugotrajna veza samo s jednom osobom moguća je samo ako ste poslovni promašaj."

¹¹ Klasna pripadnost mjerena je na temelju pripadnosti ispitanika ovim kategorijama: niža klasa, niža srednja klasa, viša srednja klasa, viša klasa, a u daljnjoj obradi rekodirana je u dvije grupe: niža srednja klasa i viša srednja klasa zbog grupiranosti većine ispitanika u te dvije kategorije.

¹² Iz evolucijske perspektive za muške je poligamnost poželjna osobina jer osigurava veći broj potomaka (usp. Fisher, 1993.).

Od varijabli stil života u tablici 1. navedeno je samo jedno od četiri područja života mladih jer su se posvećenost studiju, izlasci i druge aktivnosti u slobodno vrijeme pokazali neosjetljivim na razlike u varijabli poligamnosti.

U varijabli *povremeni rad* statistički možemo razlikovati poligamne od monogamnih u smjeru veće sklonosti poligamnih takvoj vrsti provođenja vremena. Razloge tome možemo samo nagađati te ih pripisati većoj potrebi za novcem, koji omogućuje veću neovisnost o okolini, pa poslu koji omogućuje više kontakata, naročito sa starijima, odraslima, koji mogu privlačiti pojedinca na različite načine; no to treba dodatno ispitati.

Zanimljivo je da se važnost boga nije pokazala diskriminatorom poligamnih od monogamnih. Koji je uzrok takvih rezultata? Je li tome uzrok različito shvaćanje pojma boga? Naime, u ovoj anketi nije bila specificirana povezanost Boga i katoličke crkve i njihovih stavova te se može pretpostaviti da postoji tzv. individualni bog koji "propovijeda" drukčije od službenog i zajedničkog Boga.

Tablica 2.

Varijabla	GV	\bar{x}	st. dev	t	Df	p
razgovor o emocijama	M	2,45	.890	3,27	158	.001
u obitelji	Ž	2,01	.787			
razgovor s prijateljima	M	1,99	.771	7,06	127,7	.001
istog spola o emocij.	Ž	1,28	.451			
razgovor s prijateljima	M	2,19	.858	2,71	157	.007
istog spola o seksu	Ž	1,84	.775			

*GV - grupirajuća varijabla spol
u varijabli komunikacija 1=često, 4=nikada
p - značajnost razlike u GV spol

Spolne razlike, kako se vidi iz tablice 2., došle su do izražaja u varijablama razgovor o emocijama u krugu obitelji i prijatelja istog spola te u varijabli razgovor o seksualnim iskustvima s prijateljima istog spola. Takvi rezultati nisu začuđujući s obzirom na razlike u socijalizaciji, odnosno na razlike u očekivanjima i potkrjepljivanjima od socijalne okoline takvog ponašanja djevojaka, a od mladića se još uvijek traži da svoju emocionalnost potiskuju ili izražavaju na drukčije načine, (npr. agresivnošću). S druge strane, vjerojatno se ne smiju zanemariti konstitucionalne karakteristike jednih i drugih zbog kojih bi djevojke lakše verbalizirale vlastite emocije i sl.

Nakon ovih društvenih aspekata monogamnog i poligamnog ponašanja pozabavit ćemo se konceptima o spolnosti.

Primjenom faktorske analize na manifestnim varijablama nastojali smo otkriti prisutnost nekih osnovnih struktura u odnosu studentske populacije prema seksualnosti.

Faktorskom analizom pod komponentnim modelom ekstrahirane su tri statistički značajne latentne dimenzije koje su zajedno tumačile 61,3 % varijance. Bazične solucije transformirane su u ortogonalne varimax pozicije. U interpretaciji smo uzeli u obzir varijable kojima su saturacije 0,40 i veće.

Matrica varimax faktorske strukture dana je u tablici 3.

Tablica 3.

	F1	F2	F3
ODNPRS5	.76040	-.02905	.03473
ODNPRS2	.74227	.34577	-.12432
ODNPRS4	.70147	.19446	-.05730
ODNPRS8	.68842	.07664	-.10308
ODNPRS9	.58234	-.06821	-.32228
ODNPRS10	.11770	.85296	-.09753
ODNPRS6	.12195	.83680	.07205
ODNPRS1	-.01905	-.31018	.79521
ODNPRS7	-.20378	.23742	.69579

Prvi faktor (F1) sastoji se od pet varijabli (tvrdnji):

ODNPRS5 - Svejedno mi je imam li ili nemam u vezi seksualne odnose.

ODNPRS2 - Seks je dozvoljen samo u braku.

ODNPRS4 - Glavna svrha seksa jest začće djeteta.

ODNPRS8 - Seks je grijeh.

ODNPRS9 - Seks mi je neinteresantan i dosadan.

Na temelju konfiguracije ovog faktora vidljivo je da se radi o stavovima koji izražavaju tradicionalno shvaćanje seksualnosti i potpunu indiferentnost prema seksu. Seks kao isključivo bračna aktivnost za začće djeteta, a sve skupa uz "veliku dozu" indiferentnosti, osnovni je sadržaj ovog faktora. Zato ćemo ovaj faktor nazvati SEKSUALNI TRADICIONALIZAM i/ili INDIFERENTNOST.

Drugi faktor (F2) čine dvije varijable:

ODNPRS10 - Seks je bez ljubavi besmislen.

ODNPRS6 - U seksu možemo uživati samo s osobom koju volimo.

Sadržaj ovih varijabli odnosi se na romantično poimanje seksualnosti, gdje se ljubav i seks povezuju i smatraju nerazdvojnim kategorijama. Dakle, seksualnost donosi najveći užitak samo ako je dio ljubavnog odnosa pa smo stoga ovaj faktor nazvali ROMANTIZAM.

Treći faktor (F3) sadrži dvije varijable:

ODNPRS1 - Primarna svrha spolnog odnosa jest uživanje.

ODNPRS7 - Život bi bio bolji kad bi svatko imao dobar seks.

Ovaj je faktor visoko saturiran varijablama koje izražavaju hedonistički odnos prema seksualnosti jer povezuju seks s boljim i kvalitetnijim životom. Spolni odnos shvaćen je kao čin kome je osnovna svrha uzajamno zadovoljstvo i užitak partnera. Stoga smo ovaj faktor nazvali SEKSUALNI HEDONIZAM.

T-testom i analizom varijance pokušali smo vidjeti razlikuju li se ispitanici u promišljanju odnosa prema seksualnosti s obzirom na sklonost k monogamnom odnosno poligamnom ponašanju, spolu i broju seksualnih partnera. Navedene analize rađene su na prethodno prezentiranim faktorima, odnosno, faktorskim skorovima formiranim kao varijablama.

Ispitanici skloni monogamnom/poligamnom ponašanju statistički se značajno razlikuju u prihvaćanju koncepata tradicionalizma i romantizma (tablica 4.)

Tablica 4.

Faktori	t ₁ (Df)	p ₁	t ₂ (Df)	p ₂
F ₁ -tradicionalizam	2,71 (146,35)	.003	0,13 (149)	.895
F ₂ -romantizam	2,37 (148)	.008	2,11 (149)	.036
F ₃ -hedonizam	-0,63 (148)	.491	0,56 (149)	.579

* t₁, p₁ = t-vrijednost i značajnost razlike u varijabli monogamija/poligamija
t₂, p₂ = t-vrijednost i značajnost razlike u varijabli spol

Na skali procjene 1 označavalo je potpuno slaganje (tj. seksualni tradicionalizam, odnosno romantizam), a 5 je označavalo potpuno neslaganje (tj. netradicionalizam, odnosno neromantizam). Prema tome veća vrijednost aritmetičke sredine znači manje slaganje s poje-dinim konceptom.

Poligamni su manje skloni prihvaćanju koncepta tradicionalizma ($\bar{X}=0,33$) nego monogamni ($\bar{X}= -0,08$). Isto tako, poligamni su manje skloni prihvaćanju koncepta romantizma ($\bar{X}=0,30$) nego monogamni ($\bar{X}= -0,15$). Za hedonizam statistički značajna razlika između monogamnih i poligamnih nije utvrđena, što znači da su i jedni i drugi podjednako skloni prihvaćanju odnosno neprihvaćanju takvog koncepta. Ovakvi rezultati zapravo su očekivani jer poligamno ponašanje samo po sebi isključuje postojanje inhibicija u spolnom ponašanju, bilo tradicionalnih ili emocionalnih (u obliku romantične vezanosti samo uz jednog partnera).

Iz tablice 4. također je vidljivo da statistički značajna razlika prema spolu postoji samo za romantizam. S konceptom romantizma više se slažu studentice ($\bar{X}= -0,18$) nego studenti ($\bar{X}=0,16$). Djevojke su sklonije romantičnom poimanju seksualnosti odnosno povezivanju seksa i ljubavi, a kao jedno od mogućih objašnjenja nameće se razlika u (seksualnoj) socijalizaciji između djevojkica i mladića. "Od ranog djetinjstva dječaci i djevojčice dobivaju upute, svjesno i nesvjesno, od članova obitelji kako biti 'muževan' tj. 'ženstvena'." (Macionis, 1991: 131).

Nadalje, zanimalo nas je koje su varijable najznačajniji prediktori monogamnog/poligamnog ponašanja. U tu svrhu koristili smo logističku regresiju, pri čemu je kriterijska varijabla bila dihotomna varijabla monogamno/poligamno ponašanje, a prediktori: stupanj obrazovanja oca i majke, klasna pripadnost, razgovor o seksualnom životu u obitelji, razgovor o seksualnim iskustvima s prijateljima istog i suprotnog spola, važnost Boga, broj seksualnih partnera i odnos prema seksualnosti. Značajnim prediktorima pokazale su se ove varijable: *stav da je seks bez ljubavi besmislen* ($B=0,41$, $p<0,05$); *broj seksualnih partnera* ($B=0,17$, $p<0,01$) i *razgovor o seksualnom životu u obitelji* ($B= -0,54$, $p<0,05$). Poligamni manje prihvaćaju stav da je seks bez ljubavi besmislen, imaju veći broj seksualnih partnera i češće razgovaraju o seksualnom životu u krugu obitelji. Možda su poligamni došli do spoznaje da se "ljubav zasniva više na varljivoj idealizaciji partnerovih vrлина nego na realističnom poznavanju njegove naravi" (Tiefer, 1986:23) pa zato ne povezuju romantičnu ljubav i seks. Upravo takav stav uključuje i veći broj seksualnih partnera i rušenje seksualnih tabua u komunikaciji. Naravno, za provjeru ovakve hipoteze potrebna su daljnja temeljita (empirijska i teorijska) istraživanja.

Pred sam kraj ovog dijela pozabavit ćemo se nečim što nije izravno povezano s monogamnim/poligamnim ponašanjem, i što je zapravo mala ali zanimljiva digresija. Naime, analizom varijance pokušali smo utvrditi razliku između faktora kao latentnih dimenzija i spolnog

ponašanja, to jest broja seksualnih partnera. Ispitanike smo prema broju seksualnih partnera podijelili u tri grupe.¹³

Rezultati pokazuju da statistički značajna razlika nije utvrđena za dimenziju hedonizma, što nam govori da sve tri grupe studenata podjednako prihvaćaju odnosno ne prihvaćaju dimenziju hedonizma. Za dimenzije tradicionalizma i romantizma razlika je statistički značajna. U dimenziji tradicionalizma grupa 1 i grupa 3 statistički se značajno razlikuju¹⁴. Koncept tradicionalizma najviše prihvaćaju ispitanici koji su imali jednog seksualnog partnera ($\bar{X} = -0,14$), a ispitanici koji su imali četiri i više seksualnih partnera pokazuju manju spremnost prihvaćanja takvog koncepta ($\bar{X} = 0,43$). Na temelju ovog rezultata ne bi trebalo izvoditi zaključak da je u ispitanika koji su imali jednog seksualnog partnera dominantan koncept tradicionalizma, nego samo da ga oni prihvaćaju kao vrijednost više nego ispitanici s četiri i više seksualnih partnera.

S konceptom romantizma situacija je vrlo slična. Kao i za tradicionalizam, statistički značajna razlika postoji između grupe 1 i grupe 3. Koncept romantizma više prihvaćaju ispitanici koji su imali jednog seksualnog partnera ($\bar{X} = -0,50$), a ispitanici koji su imali četiri i više seksualnih partnera iskazuju manje slaganje s takvim konceptom ($\bar{X} = 0,23$). Je li relativno "skromno" seksualno iskustvo jedino dominantno pri romantičnom povezivanju seksa i ljubavi, ostaje otvoreno za daljnja istraživanja. Možemo samo tvrditi da možda relativno "skromno" seksualno iskustvo može biti jedan od elemenata koji objašnjava veću sklonost k romantičnom poimanju seksualnosti.

ZAKLJUČAK

Iznesene i diskutirane rezultate istraživanja možemo sažeti u nekoliko točaka:

1. Distribucija ispitanika ukazuje na veću zastupljenost monogamnih, tj. sukcesivno monogamnih (69,2 %) nego poligamnih (30,8 %); između poligamnih i monogamnih nije utvrđena statistički značajna razlika prema spolu.

2. Naša početna pretpostavka da je monogamno/poligamno ponašanje studentske populacije povezano sa specifičnim osobinama te populacije (demografskim, socioekonomskim, komunikacijom o intimnom životu, stilom života, odnosom prema religiji te odnosom prema seksualnosti), pokazala se djelimično točnom. Kao značajni prediktori varijable monogamno/poligamno ponašanje pokazale su se ove varijable: klasna pripadnost, razgovor o seksualnom životu u obitelji, razgovor o emocionalnim vezama i seksualnim iskustvima s prijateljima suprotnog spola i razgovor o seksualnim iskustvima s prijateljima istog spola, način života koji uključuje povremeni rad. Stav "seks bez ljubavi jest besmislen", broj seksualnih partnera i razgovor o seksualnom životu u obitelji pokazali su se najznačajnijim prediktorima koji najviše diskriminiraju poligamne od monogamnih ispitanika. Demografski faktori i odnos prema religiji shvaćen kao važnost Boga u životu pojedinca nisu se pokazali statistički značajnim. Zanimljivo je da se važnost Boga nije pokazala diskriminatornom, a razlog tome vjerojatno leži u individualnom shvaćanju pojma Boga jer nije specificirana povezanost Boga i katoličke crkve.

Što se tiče koncepcija spolnosti, analiza je utvrdila postojanje tri specifična sklopa: *tradicionalno shvaćanje seksualnosti*, *romantično shvaćanje seksualnosti* i *hedonističko shvaćanje seksualnosti*. Monogamni i poligamni statistički se značajno razlikuju u prihvaćanju koncepta tradicionalizma i romantizma, a za hedonizam nije utvrđena statistički značajna razlika.

¹³ Grupa 1 - ispitanici koji su imali jednog seksualnog partnera;

Grupa 2 - ispitanici koji su imali dva i tri seksualna partnera;

Grupa 3 - ispitanici koji su imali četiri i više seksualnih partnera.

¹⁴ Grupe se statistički značajno razlikuju na razini od 0,05.

Nedvojbeno je da ljudska spolnost osim bioloških uključuje i socijalne faktore jer "socijalna okolina potiče seksualne stavove i ponašanje" (Macionis, 1991:341), dakle i monogamno ili poligamno ponašanje. Na temelju naših rezultata, dominantno je monogamno ponašanje. Možemo samo nagađati je li tu riječ o tome da manjina (poligamni) radi ono što bi većina (monogamni) htjela ili da većina radi ono što zaista želi.

LITERATURA

- Abercrombie, Nicholas, Hill, Stephen & Turner S. Bryan (1994) **Dictionary of Sociology**. London: Penguin books.
- Wright, Robert (1994) **Moral Animal: The New Science of Evolutionary Psychology**. New York: Vintage.
- Fisher, Helen (1993) **Anatomy of Love**. New York: Touchstone.
- Perusse, Daniel (1993) Cultural and Reproductive Success in Industrial Societies: Testing the Relationship at Approximate and Ultimate Levels. **Behavioral & Brain Sciences**, 16: 267-283.
- Macionis, J. John (1991) **Sociology**. New Jersey: Prentice Hall.
- Kephart, M. William & Jedlicka, Davor (1991) **The Family, Society and the Individual**. New York: Harper Collins Publishers.
- Tiefer, Leonore (1986) **Spolnost**. Zagreb: Globus.

LOVE ME, THRILL ME, KISS ME, CHEAT ME: THE MEANING OF MONOGAMY AND STUDENT SEXUAL BEHAVIOR

NATAŠA BIJELIĆ, TVRTKO RAŠPOLIĆ
AND JELENA ŽERJAVIĆ

Students at the University of Zagreb

The paper presents the results of a survey which has been conducted at the beginning of 1997. on a University of Zagreb (N=160) student sample. The authors investigate the inclination towards monogamy/polygamy and related sexual behaviour. Monogamy is defined as serial monogamy. The main hypothesis was, that monogamous/polygamous behaviour is determined by sociocultural characteristics: demographic, socioeconomic, religious, as well as lifestyles, communication about intimate life, and sexual concepts. The results indicate the prevalence of monogamous students. Significant differences between monogamous and polygamous respondents were found on the following variables: class, conversation about emotional and sexual life with family members and friends, part-time jobs, number of sexual partners and sexual concepts defined as traditional and romantic concept of sexuality. Surprisingly, there was no significant gender difference in monogamy/polygamy, nor was the influence of religion significant.